

ROŅU APMĀCĪBA RĪGAS ZOODĀRZĀ 2005.–2006. GADĀ

IVONNA HEIDERE (Ornitoloģijas nodaļa)

2005. gada pavasarī Rīgas zoodārzā pirmoreiz uzsākām pelēko roņu apmācību un "roņu šovus", ko turpinām arī šajā vasarā. Vēlos sīkāk pastāstīt par roņiem un to apmācību.

Pelēkais ronis

Pelēkais ronis (*Halichoerus grypus*) ir viena no lielākajām īsto roņu sugām (dzimta Phocidae).

Galvas sejas daļa pagarināta (garpurna ronis!), galvas profila līnija taisna, bez ieliekuma acu apvidū. Ķermeņa apmatojuma krāsa ļoti mainīga, dominē pelēkas krāsas roņi. Tēviņi visumā tumšāki par mātītēm.

Baltijas jūras populācija pieder pie pasugas *H. g. baltica*. Apmatojums bez gaišiem gredzeniem. Guļot uz cieta substrāta, pakārkāju plezmas paceltas uz augšu.

Vasarā pelēkie roņi pa vienam vai nelielās grupiņās atpūšas salu krastos, bet ziemā vairošanās periodā, apmatojuma maiņas un atpūtas laikā uzturas tikai uz ledus. Pavasaros kopā ar peldošu ledu var parādīties arī Baltijas jūras centrālajā daļā, Rīgas līcī un Kurzemes jūrmaļā.

Aktīvi visu gadu. Dienaktī pārsvarā divfāzu rīta un vakara aktivitātes ritms, bet dienas vidū un naktī atpūšas. Dzīvo nelielās grupās. Vairošanās periodā tēviņi izveido harēmus no 2–5 mātītēm.

Pelēko roņu pamatbarību sastāda lielākas zivis, piemēram, mencas, butes un siļķveidīgās zivis, daudz retāk barībā izmanto vēžveidīgos un gliemjus.

Riests visbiežāk notiek pavasarī marta beigās vai aprīlī (apmēram mēnesi pēc iepriekšējā mazuļa piedzimšanas). Gadā ir viens metiens, metienā viens mazulis, kas dzimst uz ledus nākamā gada februārī vai martā. 10–12 kg smagais mazulis piedzimst labi attīstīts, tā ķermenis segts ar biezu, garu, dzeltenīgi baltu embrionālo apmatojumu, kas saglabājas 1–2 nedēļas. Māte mazuli zīda 3–4 nedēļas, un šajā laikā tā masa pieaug līdz 30–40 kg. Pēc tam jaunais ronis iesāk patstāvīgi baroties. Jaunie īpatņi dzimumgatavību sasniedz 4–5 gadu vecumā. Dzīves ilgums ir 30–40 gadu.

Vērtē, ka 20. gs. sākumā Baltijas jūrā bijis 80–100 tūkstošu pelēko roņu, bet gadsimta beigās – vairs tikai 5–7% no šī daudzuma (tikai daži tūkstoši). Tagad skaits sācis atkal palielināties.

Puika – Rīgas zoodārza trenētais pelēkais ronis

Roņu šova laikā Rīgas zoodārzā

Roņiem nepieciešamie dzīves apstākļi nebrīvē

Roņu vairošanā nebrīvē liela nozīme ir to dzīves apstākļiem un barībai.

Roņu aplokam pēc iespējas vajadzētu būt lidzenumā, bez ierobežojošiem mūriem, lai dzīvniekiem būtu iespējami brīvs skats uz apkārtni, jo arī dabā tiem ir svarīgs jūras krasts. Teritorijā jābūt bagātīgai gaisa cirkulācijai un – pats par sevi – mieram, bez lieliem trokšņiem.

Krastam jābūt smilšainam. Smilts vēlama rupjāka. Pelēkajiem roņiem nebrīvē minimālā vēlamā sauszemes platība ir 8 m² uz dzīvnieku.

Baseinā jābūt dažāda dziļuma pakāpieniem. Gan baseina dziļajai daļai, gan sekluma daļai jābūt norobežotai no atpūtas zonas. Šai sakarā vienā pusē jābūt viegli veicamam bēgšanas ceļam. Guļamlaukumiņiem jābūt dažādās vietās, arī tā, lai roņi varētu paslēpties no skatītāju acīm.

Baseina ūdenim jāpievieno jūras sāls.

Liela nozīme ir barībai, zivīm jābūt augstas kvalitātes. Ja dod saldētas zivis, tām jāpievieno vajadzīgie vitamīni. Jāpiedāvā jūras zivju daudzveidība. Vasarā zivis dod liesākas, rudenī–pavasārī – taukiem bagātākas zivis, lai roņi uzkrātu pietiekamu tauku slāni.

Kāpēc vajadzīga roņu apmācība

Dresūra labi noder, roņus pārdzenot no viena baseina uz otru nodalot atsevišķos baseinos, ja ir tāda vajadzība. Roņi dresūrai pakļaujas samērā labi. Iespēja roņus tuvāk novērot, veikt veterināro aprūpi. Dresūra arī mazina dzīvniekiem stresu, viņi kļūst draudzīgāki, nebaidās. Ar atalgojumā dotajiem zivju gabaliņiem var iemānīt nepieciešamās barības piedevas – vitamīnus u.tml.

Jaunā roņu mītne

2002. gada novembra beigās roņi tika pārcelti uz jaunajiem baseiniem. Salīdzinoši ar iepriekšējiem baseiniem, kuri bija ļoti mazi (divi baseini, katra tilpums ~50 m³), jaunie baseini ir krietni lielāki (divi baseini, katra tilpums ~250 m³).

Trešdaļu no baseina platības aizņem seklā daļa ar lēzenu izeju no baseina. Pārējā baseina dziļums ir 2,5–3 m. Abiem baseiniem vidū ir pa salai. "Stūra baseinā" sala ir tāda, uz kuras roņi var uzpeldēt. Pēcpusdienā viņi tur labprāt atpūšas.

Baseinos ir nepārtraukta ūdens cirkulācija, ūdens tiek attīrīts smilšu filtros.

Abus baseinus vienu no otra var atdalīt ar 80 cm augstu žogu.

2002. gadā Rīgas zoodārzā atklātais roņu komplekss

Baseinu tīrības nodrošināšana

Vasarā problēmas sagādā aļģes, jo siltā laikā tās ļoti ātri savairojas, ūdens kļūst necaurspīdīgs, duļķains. Arī roņi tādā ūdenī ir mazāk aktīvi. Baseiniem ierīkotas speciālas attīrīšanas iekārtas – ir četri filtri, pa diviem uz katru baseinu. Filtri katru dienu jāiztīra, jo tajos sakrājas netīrumi, zivju atliekas. 2005. gadā baseinu ūdenim sāka pievienot hlora šokdevu (tabletēs).

Kad viens no baseiniem jāmazgā, roņus pārden uz otru. Baseinu vispirms kārtīgi izmazgā, tad tīrajā ūdenī pievieno 5 kg hlora – šokdevu. Pēc tam trīs diennaktis nogaida, līdz hlora līmenis nokritis līdz noteiktai atzīmei (0,2 Cl). Tikai tad baseinā drīkst ielaist roņus, jo lielāks hlora līmenis var kaitēt roņu veselībai. Šokdeva ātri iznīcina baktērijas un aļģes, līdz ar to nav pārāk bieži jāmazgā baseini. Lai uzturētu vajadzīgo pastāvīgo hlora līmeni, katru dienu ūdenim jāpievieno 0,2 kg hlora.

Roņi Rīgas zoodārzā

Visi roņi Rīgas zoodārzā atvesti no dabas (jūras krastā izskaloti ronēni) un pašu izaudzēti.

Jaunajā roņu kompleksā no 2002. gada mitināti 4 pieauguši roņi:

1. **Rumba** zoodārzā nonāca 1997. gada 28. martā, viņu atveda no Rīgas līča piekrastes pie Pēterupes. Pirms diviem gadiem (2004. gadā) viņa nobeidzās.
2. **Eze** atvesta 1998. gada 28. martā. Viņai kaklā bija dzila brūce; rēta arvien saglabājusies.
3. **Puika** atvests 1998. gada 31. martā.
4. **Ieviņš** atvests 2001. gadā. 2006. gada 16. maijā viņš tika pārvests uz Gdaņskas zoodārzu Polijā.

Pašlaik (2006. gada septembrī) mūsu roņu kompleksā mitinās Puika ar Ezi un vēl arī Pipariņš, 2006. gada aprīlī atvests izskalotais roņu mazulis. Divi pārējie no šogad izaudzētajiem izskalotajiem ronēniem 25. augustā tika atlaisti Rīgas līcī, bet Pipariņu acs traumas dēļ (viņš ir ar vienu aci akls) nācās paturēt. Pašlaik Pipariņš tiek mitināts atsevišķi no pieaugušajiem roņiem.

Vairošanās

Jaunajā kompleksā notikusi arī pelēko roņu vairošanās.

- Pats pirmais Rīgas zoodārza ronēns piedzima 2003. gada 21. februārī. Ronītis piedzima Ezei, pēc dzimuma tas bija puika. Diemžēl mazulis bija nedzīvs.
- Pirmais dzīvais ronēns piedzima 2004. gada 11. martā, arī Ezei. Šoreiz tā bija meitenīte, kas veiksmīgi izauga pie mātes. Apolonija kopā ar to gad izaudzēto atnesto ronēnu 19. augustā tika atlaista Rīgas līcī pie Rojas.
- 2006. gada 14. februārī Ezei piedzima nākošais ronēns, taču tas gāja bojā.

JAUNAJĀ MĪTNĒ
DZĪVOJUŠIE
PIEAUGUŠIE ROŅI

Rumba

Eze

Puika

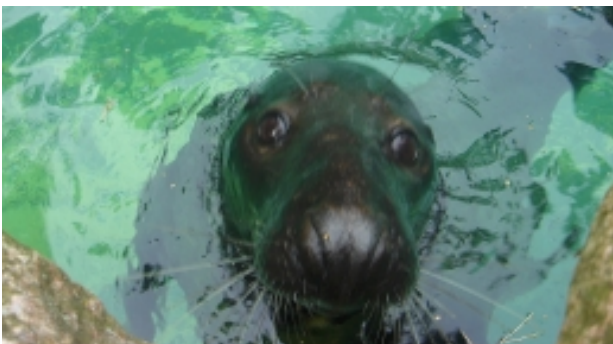
Ieviņš

Eze ar 2004. gada ronēnu

Puika pārdomu brīdī...

..un roņu trenera bieži, bieži redzētais skats: roņa izniršana

Roņu treniņi

Roņu trenēšanu uzsākām 2005. gada maija sākumā, kad Ornitoloģijas nodaļā 10 dienas stažējās Frederike Hanke no Ķelnes zoodārza Vācijā. Frederike ieteica treniņu metodes un turpināja mums palīdzēt ar padomiem arī pēc atgriešanās Vācijā (sarakstāties pa e-pastu).

Apmācības metode

Roņu apmācība notika pēc "Target Training" principa, sākotnēji izmantojot "tārgetu" – objektu, kas kalpo uzdevuma norādīšanai apmācības laikā; dzīvniekam jāpieskaras tārgeta. Tārgeta izmantošana arī novērš dzīvnieka sākotnējās bailes no tieša kontakta ar cilvēku, kādas pašā apmācības sākumā pastāv.

Sākumā kā tārgetu izmantojām bļodiņas (sarkanas plastmasas putnu barības bļodiņas, kādas bija pa rokai). Bļodiņu nolika ronim priekšā uz baseina malas, viņam bija tai jāpieskaras; kad viņš to izdarīja, sekoja svilpes signāls (ziņa, ka uzdevums izpildīts) un balva (zivs gabaliņš). Kad ronis bija sapratis, ko no viņa gaida, varēja uzdot sarežģītākus uzdevumus. Piemēram – bļodu lika otrā baseina krastā, lai ronis saprastu, ka jādodas turp.

Citu uzdevumu iemācīšanai izmantojām citu tārgetu. Piemēram, nūjas galā piesietu rotallietu izmantojām, mācot ronim lēcienus ārā no ūdens (apmācības sākumā pie trenera plaukstas nākt ronis būtu baidījies). Pēc vairāku mēnešu sekmīgas apmācības kā tārgetu izmantojām galvenokārt roku.

Svilpes signāls un balva kā ziņa par pareizi izpildītu uzdevumu tiek izmantoti pastāvīgi, gan treniņos, gan šovos. Par balvu tiek doti zivju gabaliņi – daļa no roņa dienas normas. Pieauguša roņa barības normā ietilpst 6 kg zivju – 4 kg skumbriju un 2 kg reņģu.

Roņu grupa

Apmācīt iespējams pieaugušus roņus – no 4–5 gadu vecuma. Sākumā sākām trenēt visus trīs roņus (Puiku, Ezi un leviņu), bet par situācijas noteicēju drīz kļuva dominējošais tēviņš Puika – pārējos roņus viņš vienkārši nelaida "pie vārda". Eze par apmācību īpaši neinteresējās, bet jaunais tēviņš leviņš no 2005. gada vasaras beigām sāka izrādīt arvien pieaugošāku interesi un vēlēšanos piedalīties notikumos.

Treniņu un šovu grafiks

Roņu apmācību sākām 2005. gada maija sākumā un jau maija beigās uzsākām arī "šovus" – demonstrējumu apmeklētājiem. Vasaras sezonā ik dienas notiek viens treniņš (no rīta) un viens šovs (plkst. 14.00).

Pavasārī pastāvīgus ik dienas treniņus iespējams uzsākt marta beigās. Šovus apmeklētājiem piedāvājam no aprīļa līdz oktobra vidum. Ziemas sezonā treniņi ir epizodiski – notiek, kad tos pieļauj laika apstākļi.

Treniņi parasti notiek no rītiem – pēc tam, kad uz rajonu atvesta roņu dienas zivju deva.

Šovs notiek, piedaloties diviem cilvēkiem – šova vadītājam no zoodārza Izglītības un informācijas nodaļas un roņu trenerim.

Roņu šovam ir 3 daļas:

- (1) Šova vadītājs ievada šovu, pulcējot apmeklētājus un stāstot par roņiem.
- (2) Notiek roņu demonstrējums, trenerim strādājot ar roņi un šova vadītājam uzturot dialogu.
- (3) Pēc demonstrējuma notiek visu pieaugušo roņu barošana.

No 2005. gada pavasara roņus trenējām kopā ar Kristīni Jačmenkinu. Vasaras mēnešos roņu apmācību veica arī Marta Graubica un Daija Līdaka.

Apmācības sākums – 2005. gads

Pirmos 10 uzdevumus – dažādu objektu iznešanu krastā, lēcienus pie trenera rokas un iznākšanu pie trenera krastā – Puika iemācījās maijā–jūnijā.

1. Objekta iznešana krastā – plastmasas kauliņš (saņemams mutē)

Iemet objektu ūdenī, komanda "atnes mantu".

Puika sākumā iepazīs ar objektu, pieskārās tam ar degunu. Šo uzdevumu mācot, pirmajās reizēs kauliņu metām ūdenī pie pašas baseina malas, turpmāk attālumu pakāpeniski palielinājām. Sākumā Puika kauliņu piesa pie baseina malas un atstāja ūdenī. Panācām, lai viņš to noliek uz baseina malas pie trenera. Iemācījās apmēram 14 dienās. Kauliņš Puikam arvien ir viena no iecienītākajām krastā iznesamajām mantām.

Puika kauliņu galvenokārt nes mutē, bet reizēm stumj arī ar degunu. Krastā to izmet zobos, bet citreiz (pēc garstāvokļa) pa baseina malu uzstumj ar degunu.

2. Peldēšana uz otru baseina galu

Ar roku norāda virzienu, "prom".

Otrā baseina galā novietojām priekšmetu (sarkano bļodu), pie kura Puikam jāaizpeld un jāpieskaras, virzienu (peldēt prom) norādījām ar roku. Kad uzdevums bija apgūts, priekšmetu vairs nebija jāizmanto – pietika ar virziena norādīšanu un komandu "prom".

2005. gadā apmeklētājiem šo darbību rādījām kā atsevišķu uzdevumu. Tagad Puikas nosūtīšanu uz baseina otru galu izmantojam tikai, lai viņš varētu ieskrieties pirms lēciena pie rokas.

3. Grimstoša objekta iznešana krastā – ar akmentiņiem piepildīta rotallietā (saņemama mutē)

Iemet objektu ūdenī, "meklē mantu".

Sākumā rotallietu piesējām auklā un nogremdējām baseinā netālu no malas. Vēlāk auklu noņēmām. Puika uzdevumu iemācījās apmēram 10 dienās.

Kad vēlāk mācījām citu grimstošu objektu iznešanu, auklā tos vairs nebija jāsiens. Rotallietu Puika vienmēr nes mutē.

4. Lēcieni pie izstieptas trenera rokas

Komanda: izstiepta roka ar plaukstu uz leju.

Sākumā apmācība notika, izmantojot izstieptu "tārgētu", pie kura roņim jāpieskaras, arvien augstāk virs ūdens palecoties. Sākumā no rokas baidījās – vienā gadījumā,

Plastmasas kauliņš un grimstošā bumbiņa

Lēcieni pie trenera rokas

Lielās bumbas iznešana krastā ("caurā bumba")

Ja nevar atrast iznesamo objektu, krastā var iznest akmentiņu!

kad saņēma uzdevumu ar tārgetu un lēcienā atjēdzās, ka lec nevis pie tārgeta, bet jau plaukostas, sabijās, uzreiz metās prom un paslēpās ieniris ūdenī. Kad bija pieradis pie rokas, tārgets vairs nebija nepieciešams. Uzdevumu iemācījās apmēram 7 dienās.

Šovos Puikam vispirms liekam aizpeldēt uz otru baseina galu – "prom", lai lēcienam būtu ieskrējieni.

5. Objekta iznešana krastā – maza peldoša bumbiņa (vadāma ar degunu)

Iemet objektu ūdenī, "atnes bumbu".

Šo uzdevumu Puikam iemācīja Marta un Daija. Sākumā bumbiņu iemeta ūdenī tuvu pie krasta, ar katru reizi palielināja attālumu. Puika iemācījās bumbiņu izmest krastā. Vienmēr mazo bumbiņu vada ar degunu – nekad nav mēģinājis ņemt zobos.

6. Objekta iznešana krastā – maza grimstoša bumbiņa (vadāma ar degunu)

Iemet objektu ūdenī, "atnes bumbu".

Apmācība tāpat kā ar citiem objektiem. Bumbiņas vadīšana ar degunu Puikam nesagādā grūtības arī zem ūdens.

7. Objekta iznešana krastā – lielā bumba (vadāma ar degunu)

Iemet objektu ūdenī, "atnes bumbu".

Sākumā Puika lielo bumbu atstūma līdz baseina malai, vēlāk iemācījās izmest krastā.

Pirmo izmantojām lielu gumijas bumbu (Kristīne nopirka), bet bumbai gadījās iss mūžs – Puika to pārkoda pirmajā dienā. Tad no mājām tika atnesta lietota basketbola bumba un to izmantojām labu laiku, lai gan tā bija caura. 2006. gadā radās iespēja nopirkt jaunu basketbola bumbu (zooveikalā – domātu suņiem); tai bija virves "bizes", aiz kurām to nēsāt. Puika to labprāt izmanto – sākumā saņem aiz bizes, vēlāk, ja patīk, bumbu pārkārto sev uz deguna, lai varētu to stumt un mest.

8. Objekta iznešana krastā – rokaspulkstenis (grimstošs, sīks objekts)

Iemet objektu ūdenī.

Meklējot, kādus apmeklētājiem interesantākus uzdevumus Puikam varētu uzdot, Kristīne šo ideju atrada Murmanskas delfinārija interneta lapā. Mācot uzdevumu, pulksteni sākumā piesējām auklā, vēlāk metām baseinā tāpat. Puika pulksteni iznest iemācījās 3 dienās.

Puika pulksteni pārsvarā nes zobos aiz paša siksniņas galiņa, bet gadījies arī, ka malā iznes, uzliktu uz deguna.

9. Objekta iznešana krastā – mobilais telefons (grimstošs, neliels objekts)

Iemet objektu ūdenī.

Ideja bija Kristīnes, bet telefonus sagādāja Ingmārs. Pirmajā reizē Puikam parādīja telefonu, lika tam pieskarties ar degunu un telefonu iemeta ūdenī.

Telefons nogrima, un Puika to neatnesa. Pēc 10 minūtēm baseinā iemetām vēl vienu mobilo telefonu, bet iesietu auklā, un Puika to izcēla uzreiz. Pēc neliela akmentiņa iemešanas Puika izcēla arī otru telefonu. (Ja Puika nav objektu iznesis un tas nogrimis baseina dibenā un "aizmirsts", Puikas uzmanību iespējams pievērst, baseinā metot akmentiņus.)

Telefonu zobos nenes nekad, vienmēr stumj uz deguna, bieži krastā izmet ar vēzienu. Uz deguna telefonu uzbīda jau, paceļot to no baseina dibena.

10. Iznākšana krastā pie trenera

Komanda: mājiens ar roku, "nāc".

Puika pats pamudināja uz šāda uzdevuma ieviešanu. Sākoties šovam, viņš vienmēr vispirms izlēca krastā. Turpmāk ar komandu "nāc" aicinājām Puiku iznākt krastā arī šova beigās, lai viņš atsveicinātos no publikas. Tād Puikam ir iespēja arī dabūt visus spainī palikušos zivju gabaliņus.

Jūlijā–septembrī iemācījām dažus jaunus uzdevumus.

11. Izpeldēšana caur vingrošanas riņķi

Iegremdē riņķi ūdenī, "peldi cauri".

Šo uzdevumu Puikam jūlijā iemācīja Marta un Daija. Šis izrādījās viens no grūtākajiem uzdevumiem, kura apgūšana Puikam prasīja visvairāk laika. Sākumā, kad riņķi iegremdēja ūdenī, Puika nesaprata, ko no viņa grib, un arvien mēģināja stumt riņķi ar degunu un ņemt mutē, jo bija pieradis, ka objektus jāiznes krastā. Tomēr galu galā uzdevumu apguva sekmīgi.

12. Izpeldēšana caur diviem vingrošanas riņķiem

Treneris un šova vadītājs iegremdē ūdenī pa riņķim, "peldi cauri" un tad "prom".

Piedalās arī šova vadītājs. Vispirms Puika izpeld cauri abiem riņķiem, tad jāizpeld pie manis, tad ar komandu "prom" jāpeld uz otru krastu, kur šova vadītājs ir vēlreiz ūdenī iegremdējis otru riņķi.

13. Objektu izvēle

Piedāvā 2 objektus, "kuru gribi atnest?"

Uzdevums Puikam tika iemācīts septembrī. Pie baseina malas noliek divus dažādus objektus. Pie kura Puika pieskaras, to iemet ūdenī un liek atnest. Iemācījās pāris stundās.

14. Izpeldēšana uz saliņas (stūra baseinā)

Ar roku norāda virzienu, "tur augšā".

Kad ar roku norādīja uz saliņu, Puika sākumā nesaprata, kas darāms, tādēļ uz salas bija jāmet zivs. Tikko Puika izpeldēja uz saliņas, sekoja svilpes signāls + zivs gabaliņš. Tā ar laiku Puika saprata, ko no viņa gaida. Pagāja vairākas nedēļas, kamēr Puika sāka uziet pašā saliņas vidū.

Vasaras beigās (augustā) treniņos un šovos problēmas sāka sagādāt leviņa iesaistīšanās. Viņš vēlējās izpildīt visus uzdevumus, ko uzdeva Puikam.

Piedzīvojumi ar mobilo telefonu: iznešana no ūdens uz deguna...

...vai vienkārši telefona izmešana krastā

Roņu konkurence: leviņš pirmais iznācis krastā ripināties

Sākumā leviņš Puikam peldēja līdzī, vēlāk – kad Puika bija ūdenī izsviesto objektu paņēmis un nesa krastā, leviņš viņam sāka kost pakalējās pleznās. Gadījās arī, ka Puika mantiņu izmeta un sāka ar leviņu villoties. Galu galā Puika gan objektu vienmēr iznesa. Rudens beigās leviņu atdalījām blakus baseinā, lai nebūtu traucējumu treniņu un šovu laikā; tas gan bija iespējams tikai periodā, kad neviens no abiem baseiniem netika mazgāts.

Apmācības turpinājums – 2006. gads

Treniņi notika arī ziemā, bet neregulāri, atkarībā no laika apstākļiem. Protams, trenēšana bija iespējama vienīgi, kad baseins nebija aizsalis. Problēmas radās arī, kad baseina malas bija apledojušas un slidenas, bet 2006. gada sākumā saņēmām pie zābakiem stiprināmas radzes un darbs kļuva drošāks.

Pastāvīgi treniņi atsākās martā.

leviņa iejaukšanās treniņos turpinājās. Tam bija arī pozitīvā puse – roņi kļuva aktīvāki arī ārpus treniņu laika. Piemēram, pēcpusdienās abi pastiprināti peldēja un plikšķināja ar pleznu pret sānu, kļuva arī trokšņaināki (sarunājās savā starpā). leviņš sāka iznākt krastā un ripināties pa to, un sāka "dejo" (griezties pa ūdeni).

Treniņu un šovu laikā sākām nodarboties ar abiem roņiem vienlaikus – piemēram, kamēr Puika pildīja savu uzdevumu, iznesot krastā kādu objektu, leviņš saņēma komandu "dejo".

16. maijā leviņu nosūtīja uz Gdanskas zoodārzu, un Puika ar Ezi lielajos baseinos palika divatā.

15. Balss (ieriešanās)

Komanda "balsi".

Šo uzdevumu Puikam sākām uzdot martā, kad abi roņi neatkarīgi no apmācības bija sākuši trokšņot paši. Puika balsi reizēm izdod arī bez komandas, dīdelējot. Šovā Puikam balss tiek lūgta vairākas reizes pēc kārtas.

16. "Dejošana"

Žests ar roku (rotēšana ar plaukstu), "dejo".

Pirmais "dejošanu" (griešanos ūdenī ap asi) sāka demonstrēt leviņš, bez mācīšanas. Līdz pat leviņa aizvešanai Puikam šis uzdevums diez ko nepadevās, to pildīja paslinki, kamēr leviņš mēdza griezties ļoti ilgi. Puika uzdevumu cītīgāk pilda tikai pēdējā laikā.

17. Velšanās pa krastu

Žests ar roku (rotēšana), "rip".

Martā Puikam iemācījām arī velties pa krastu; arī šo darbību pirmais bija uzsācis leviņš, kas ziemā pa krastu ripinājās pats pēc savas iedvesmas. Puiku izsaucam krastā, tad dodam uzdevumu ripot (pati eju uz priekšu līdz ar Puikas ripināšanos).

Pa vasaru Puika šī uzdevuma izpildē sācis slinkot – viņš uzreiz iegriežas baseina virzienā un ātri ieripo ūdenī. Pa krastu čaklāk ripoja ziemā – tad pa sniegu/ledu ar prieku varēja noripot lielākus gabalus. Iespējams, ka tagad vasarā nepatīkami tas, ka krastā ir oļi, nevis gluds ledus.

18. Glābšanas riņķa iznešana krastā un atpakaļ

Riņķi vai nu met ūdenī, vai novieto baseina malā uz zemes, pēdējā gadījumā uz to norāda, "atnes".

Aprīlī–maijā Puikam iemācījām uzdevumus ar glābšanas riņķi. Kad riņķi Puikam parādīja pašu pirmo reizi, viņš no tā nobijās un aizmuka.

Sākumā Puika zobos ņēma riņķa auklu un vilka aiz tās. Tas droši vien bija par grūtu – drīz sāka riņķi stumt ar degunu. Vēl pēc tam izdomāja, ka visvieglāk ir riņķi iebāzt galvu un tā peldēt. Šovos nereti gadās novērot visus šos paņēmienus citu pēc cita.

Šovā vispirms iemetu riņķi ūdenī; Puikam to jāiznes lēzenajā krastā pie šova vadītāja un jāizstumj krastā tam klāt. Pēc tam riņķi nolieku malā, seko komanda ripināties, bet pēc tam Puikam jāpārnes riņķi atkal uz šova

platformu (komentārs publikai: "jāatnes izmētātās rotallietas atpakaļ").

Sākumā Puikam grūtības sagādāja riņķa uzbīdīšana uz platformas (riņķis ir pasmags), un ņēmām riņķi no viņa pretī. Tagad vasaras beigās Puika ir iemanījies riņķi krastā veikli izstumt pats – bīda ar galvas virspusi un ar vēzienu izmet uz platformas.

Interesanti, ka ne uzreiz atklājām, ka no abiem glābšanas riņķiem viens ir daudz vieglāks – sākumā strādājām tikai ar "stūra baseina" riņķi, kas bija smagāks. Tagad, protams, izmantojam vieglāko riņķi.

19. Plezņas sišana pret sānu

Bez īpašas komandas (līdz ar komandu "nāc").

Šovam sākoties, Puika izlec pie trenera krastā un ar pleznu sit pa sānu (tādā veidā pieprasot apmeklētāju aplausus). Arī šo uzdevumu šovā iekļāvam pēc tam, kad roņi (leviņš un Puika) ar pleznu "aplaudēt" bija sākuši paši. Nācās tikai to nostiprināt kā uzdevuma izpildi, dodot svilpes signālu un apbalvojot ar zivs gabaliņu.

20. "Medicīniskais treniņš"

Medicīniskais treniņš ir svarīga priekšrocība, ko var iegūt trenējot dzīvniekus – iemācīt tiem ļaut, ka tiek veikta to ķermeņa apskate un arī nelielas procedūras. Roni iespējams apmācīt, kas tas pieļauj tā ķermeņa daļu, pleznu, galvas, t.sk. mutes apskati (mute – iespējams plati atvērt roņa muti un pārbaudīt tā zobus).

Pagaidām šis uzdevums izdodas tiktāl, ka, kad Puika iznācis krastā, viņš ļauj sevi aiztikt, aptaustīt ķermeni, t.sk. pazodi, purnu, korpusu; roni var arī sapurināt. Diez ko nepatīk, ka aiztiek plezņas – parasti tās parauj atpakaļ (vai pat uzreiz iemūk baseinā). Mutes un zobu apskate līdz šim nav izdevusies; Puika pagaidām nesaprot, ko no viņa prasa.

Frederīke jau brīdināja, ka šis uzdevums ir grūts (un arvien katrreiz apjautājas par sekmēm, kad sarakstāmies pa e-pastu.)

21. "Roņa skola" – 1. uzdevums: figūras

Tārgets un tāfele ar figūrām.

"Roņa skolas" uzdevumus Puikam sākām mācīt augustā. Ideja radās jau, kad pavasari kopā ar Daci bijām dzīvnieku prezentācijām veltītajā seminārā Vācijā.

Tika izgatavota finiera "tāfele": pie tās piestiprinām finiera figūras (apli, trijstūri un četrstūri). Viena no figūrām (aplis) vispirms tiek izmantota kā tārgets: Puikam ar degunu tai jāpieskaras, pēc tam tas pats (aplis) jāparāda uz tāfeles.

Figūras uz tāfeles var mainīt arī vietām, Puika apli ļoti labi atpazīst.

Uzdevumu Puika iemācījās nedēļas laikā. Viņu bija jāpieradina pie tāfeles un jaunā tārgeta, jo pašā sākumā viņš no šiem nepazīstamajiem priekšmetiem baidījās.

Ar glābšanas riņķi. Dažādi riņķa pārvietošanas paņēmieni un nogādāšana krastā vēl "smagā riņķa laikos" (Kristīne)

"Roņa skola"

22. "Roņa skola" – 2. uzdevums: "rēķināšana"

Tārgets un tāfele ar cipariem.

Figūru vietā pie tāfeles piestiprina finiera ciparus (1, 2, 3). Komentārs publikai, ka Puikam jāsaskaita, cik ir 1+2 (=3). Apmācības princips kā iepriekš.

Puika pareizi parāda trijnieku arī tad, ja tas pie tāfeles nejauši pakārts ačgārnī.

23. "Roņa skola" – 3. uzdevums...

Vēlāk Puikam mācīsim atpazīt dzīvnieku figūras (piemēram, zivi, suni, taureni) – šovā Puikam jautājos "ko ēd ronis?" Var mācīt arī dažādu katra komplekta figūru rādīšanu. "Skolas uzdevumus" noteikti var tālāk papildināt, pievienojot papildu figūras un tās variējot (pievienojot ciparus vēl – 4, 5...).

Kas viss vēl priekšā, jo šovos rādāmos uzdevumus vērts pakāpeniski papildināt, lai apmeklētājiem būtu iespēja roņū šovos katrreiz redzēt ko jaunu.

Gadās arī tā... (no piezīmju žurnāla)

2006. gada marts. Puika haltūrē, negrib uzpeldēt pašā saliņas vidū. Apmācība tiek atkārtota, uzmetot zivi pašā saliņas vidū. Svilpiens, kad Puika uz saliņas uzgājis, uzslava "Puika labs!"

Aprīlis. Mācām Puiku iznest no baseina palielu plastmasas cauruli. Pirmoreiz cauruli ieraugot, viņš sabijās un aizbēga, bet ar laiku pierada. Cauruli piesējām auklā un metām ūdenī, lai nogrimst; gribējām panākt, lai viņš to iznes zem pleznas (padusē), bet nesanāca. Cauruli atstājām pie baseina. Atnākot nākamajā dienā, tās vairs nekur nebija, meklējām vairākas dienas, neatradām, saīgumā secinājām, ka kāds būs pievācis.

30.04. Šova laikā lieku puikam uzpeldēt uz saliņas, bet viņš appeld tai divreiz apkārt un pēkšņi ienirst. Pēc laiciņa skatos, ka viņš uz deguna no baseina ceļ ārā plastmasas cauruli, kura pirms vairākām dienām bija pazudusi (liels pārsteigums: ilgi noņēmās, kamēr izoēla; caurule liela un neērta).

5.05. Šova laikā Puika jau bez komandas izlec krastā, bet es to nepieņemu kā izpildītu uzdevumu (nedodu zivs gabaliņu) un lieku viņam iet atpakaļ baseinā. Kauliņu iznes zobos, bet nevis virs, bet zem ūdens. Kad Puikam dota komanda nākt velties pa krastu, leviņš Puiku krastā nelaiž, kož viņam. Līdz ar to Puika komandu nepilda. Toties leviņš iznāk krastā un šo komandu izpilda. Leviņu apbalvoju ar zivs gabaliņu.

Pēc tam šo komandu drīkst izpildīt arī Puika – leviņš vairs neiebilst.

6.05. Baseina ūdens ir diezgan netīrs, necaurredzams, un Puika šova laikā ir diezgan neaktīvs.

7.05. Kristīne treniņa laikā iemet ūdenī rokaspulkstēni, Puika to duļķainajā ūdenī neatrod.

10.05. Roņi pārdzīti uz otru baseinu. Roņi nav īpaši aktīvi, jo arī šajā baseinā ūdens ir netīrs. Puika ne visai grib pildīt komandas. Lēciens pie rokas ir ļoti vājš. Caur vingrošanas riņķi negrib peldēt, gandrīz parauj mani līdzī. Rokaspulkstēni ūdenī nemaz nemetu, jo domāju, ka to var neatrast. Leviņš tikai dejo un mēģina Puikam atņemt zivs gabaliņus. Arī Puika nedaudz uzdejo, bet viņam neiznāk tik labi kā leviņam. Kad nesu šurp spaini ar zivīm, leviņš izlec no ūdens ārā un ātri lēkšo man pretī, grib kost kājā.

11.05. Eju trenēt Puiku. Sagaida mani ar savu kārtējo burkšķēšanu, bet leviņš tūlīt no ūdens ārā un skrien pie manis. Iemetu ūdenī glābšanas riņķi, Puika aiznes to uz krastu. Uz komandu "prom" Puikam līdzī peld arī leviņš. Lēciens pie rokas ir švaks, jo leviņš Puikam traucē. Puika atnes glābšanas riņķi atpakaļ līdz pārejai, kas savieno abus baseinus. Pa krastu velties Puika negrib.

Šovs – Puika aiznes glābšanas riņķi līdz krastam, bet atpakaļ nenes. Minūtes piecas lieku viņam to atnest, bet

viņš tikai veļas pa ūdeni un sit ar pleznu pa sānu. Arī leviņš ripinās Puikam līdzī. Tad Puika tomēr saprot un atnes riņķi atpakaļ.

Maijs. Šovs – iemetu ūdenī rokaspuļkstēni, bet Puika to neatrod, jo baseina ūdens ir ļoti duļķains. Uz komandu "pie manis" iznācis uz platformas, Puika apgāž spaini ar mantām. Kamēr es tās lasu, Puikas lielā galva jau ir iebāzta zivju spainī un visi zivju gabaliņi izmētāti. Publikai tas ļoti patīk, viņi aplaudē.

3.06. Šovs – kā metu baseinā rokaspuļkstēni, to paķer kaija un uznes uz saliņas, Puika apjūk un puļkstēni neatrod. Kad šova beigās nāku barot visus roņus, kaijas apgāž zivju spaini un tas nogrimst baseinā. Mēģinu Puikam iestāstīt, lai iznes spaini, bet viņš nesaprot. Iemetu baseinā akmentiņu, bet nekā. Puika mēģina darīt visu ko, bet to, ka jāiznes spainis, nesaprot. Iemetu vēlreiz akmentiņu, un pēkšņi Puika ienirst un izpeld krastā ar spaini uz purna. Viņu kārtīgi apbalvoju ar daudzām zivīm. Tad metu uz saliņas akmentiņus, līdz Puika ierauga tur palikušo rokaspuļkstēni un atnes man arī to. Apbalvoju Puiku ar daudzām zivīm.

(Sudrabkaijas treniņos un šovos iemaisījušās ne vienu reizi vien. Dažreiz paķērušas pat roņiem baseinā mēstos mobilos telefonus, bet kaija tos nekur ļoti tālu aiznest nevar. Vairākas reizes kaijas lidojumā paķēra un nesa prom rokaspuļkstēņus. Visus gan līdz šim vēlāk esam atguvuši. Vienu kaijas aiznesa līdz pat Flamingu mājai – vēlāk Kristīne puļkstēni tur atrada zemē.)

Izmantotā literatūra

Grunnagel J. 1989. Untersuchungen zur Artgemassen Haltung von Seehunden (*Phoca vitulina*) und Kegelrobben (*Halichoerus grypus*) in Aufzucht – bzw. Rettungsstationen und in Zoologischen Garten bzw. Aquarien unter besonderer Berücksichtigung der unterschiedlichen Problemstellungen bei beiden Formen der Gefangenschaftshaltung. – Auftrag des Landesamtes für den Nationalpark Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer, Oktober 1989. (*Roņiem nepieciešamie dzīves apstākļi nebrīvē.*)

Jüssi I., Jüssi M. 2001. Action plan for grey seals in Estonia 2001–2005. – Eesti ulukid/Estonian Game 7. (*Baltijas jūras pelēko roņu skaita dati.*)

Šauriņš E. 1982. Latvijas zīdītājdzīvnieki. Rīga: Zvaigzne. (*Sugas apraksts, dzīvesveids.*)

Kopā ar Daci: roņa peldināšana cauri diviem vingrošanas riņķiem

Piezīmes

Dace Graubica un Ivonna Heidere 2006. gada februārī ar ziņojumu "Keeper Talks in Riga Zoo" ("Dzīvnieku barošanas demonstrējumi Rīgas zoodārzā", īpaši stāstot par roņu "šoviem") uzstājās seminārā Hankenbitelā Vācijā, kas bija veltīts dzīvnieku prezentācijām zoodārzos.

Savukārt Puika 2005. gada 14. oktobrī (zoodārza jubilejā) saņēma balvu "2005. gada labākais aktieris".